

Хто наш Каха Бендукідзе?

У квітні Комітет Верховної Ради з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності провів слухання під радикальною назвою: «Про усунення корупційної складової в роботі з персоналом у прокуратурі та правоохоронних органах України». Це чи не перший випадок, коли парламентарії вирішили публічно обговорити таку вкрай гостру тему. Втім, після виступів більшості силовиків так і не стало зрозумілим, за яким принципом відбуваються нові кадрові призначення, чи визнають вони існування цієї корупційної піраміди в своїх відомствах та, найголовніше, чи готові до системних змін, покарання своїх колег на всіх рівнях. Наслідки кар'єри в «ринкових» умовах, купівлі посад і звань, пріоритету передачі грошей «нагору» над виконанням своїх безпосередніх обов'язків бачимо й під час відвертого саботажу або непрофесійних дій частини силовиків на Сході України, які відстоюють у конфлікті з Росією аж ніяк не інтереси нашої держави.

32

У доповіді **Голова комітету Андрій КОЖЕМ'ЯКІН** підкреслив, що відбір, підготовка та просування по службі посадових осіб прокуратури та інших правоохоронних відомств тривалий час залишалися поза парламентським і громадським контролем.

— Це призвело до того, що основою кадрової політики в цих органах, особливо під час призначення на керівні посади від районного рівня до центрального, став принцип «свйчужий», а відбір проходив, зважаючи на готовність особи заплатити за призначення. Корупційна складова спостерігалася майже в усіх питаннях, пов'язаних із посадами, присвоєнням звань, виділенням житла тощо. Особливо це проявилось під час правління Януковича з 2010 року, — вважає народний депутат.

Він звернув увагу, що в цей період замість працівників із високими моральними й професійними якостями керувати ставили вихідців з одного регіону, залежних від олігархічних та злочинних угруповань. Натомість незначна кількість чесних працівників потрапляла в поле зору підрозділів внутрішньої безпеки правоохоронних органів і вважалися вони ненадійними.

Голова комітету підкреслив: події листопада 2013 — лютого 2014 років показали, що на службі в прокуратурі, міліції та інших правоохоронних органах майже не було керівників, які в цей період заявили про свою громадянську позицію та відмовилися виконувати злочинні накази й засудили насильство проти учасників акцій протесту.

— Нині нам звітують, що поплічники режиму усунені від прийняття рішень і розглядається питання про притягнення їх до відповідальності за відверто злочинні дії, катування мирних громадян, незаконні вироки тощо. Але чи такою насправді є ситуація з очищення прокуратури, міліції, пенітенціарної служби, податкової міліції, митної служби від посадовців, які не мають ані морального, ані юридичного права називатися правоохоронцями? — зауважив народний депутат.

Він розповів, що останнім часом комітет отримує «не просто численні, а масові звернення» від представників громадськості щодо, м'яко кажучи, неадекватності нових призначень у правоохоронних органах.

Андрій Кожем'якін озвучив конкретні прізвиська «одіозних осіб» у керівництві Головного слідчого

управління МВС, управліннях МВС у Чернігівській, Черкаській, Миколаївській та інших областях, столичній міліції, управліннях по боротьбі з організованою злочинністю та корупцією, які підтверджують обґрунтованість таких оцінок.

На його думку, не краща ситуація з відбором кандидатів на керівні посади склалася в Генеральній прокуратурі, адже у відомстві залишилися «плідно працювати» колишні заступники Генпрокурора Віктора Пшонки.

— Призначення нового прокурора Львівської області викликало хвилю протестів жителів регіону, адвокатів, працівників правоохоронних органів, які закидають «новому-старому» прокурору побори та хабарництво, «кришування» тінювих схем, рейдерські захоплення землі, підприємств, розкрадання державних коштів, — підкреслив доповідач. Є претензії в народних депутатів, членів комітету до прокурора міста Києва, який раніше працював у системі Державної виконавчої служби, певний час очолював її.

За словами Андрія Кожем'якіна, серйозні застереження є до начальників Головного управління захисту прав і свобод громадян та інтересів держави, протидії корупції та

злочинності у сфері транспорту та управління кадрів Генпрокуратури.

– Саме кадровий апарат гальмує поновлення на службі прокурорів і слідчих, звільнених режимом Януковича, – наголосив парламентарій. Окремо він зазначив, що в податковій міліції «реформуватимуть найбільш корумповану систему ті, хто був особисто причетний до її створення».

Андрій Кожем'якін підкреслив, що перевірку на предмет довіри громадськості мають проходити не тільки начальники головних управлінь МВС, а й керівники служб внутрішньої безпеки.

На думку народного обранця, нині політики мають унікальну можливість докорінно змінити ситуацію з кадрами в правоохоронних органах. Саме тому профільний комітет бере це питання під свій контроль.

Заступник Генерального прокурора України Олексій БАГАНЕЦЬ зазначив, що першим кроком до наведення ладу з кадрами стало підпорядкування Генеральному прокурору управлінь внутрішньої безпеки, виведених зі складу головного управління з питань кадрового забезпечення. Старші прокурори внутрішньої безпеки в областях віднині підзвітні виключно Генпрокурору, а не керівникам у регіонах, що має посилити їхню незалежність. За всіма скаргами суспільства на кадри відбувається спеціальна перевірка.

– ГПУ у взаємодії з громадськістю, народними депутатами проводить люстрацію своїх працівників згідно з вимогами чинного законодавства. Нині замінено шість із дев'яти заступників Генпрокурора, переважну більшість керівників структурних підрозділів. Звільнено всіх прокурорів областей, за винятком двох. Більша частина з ново-призначених пройшли співбесіди на народних вічах, – розповів Олексій Баганець.

Він запевнив, що Генпрокуратура все ще перевіряє факти масового порушення посадовими особами органів прокуратури та правоохоронними органами прав громадян під час акцій громадянського протесту з листопада 2013 року, й «цілий ряд» працівників уже звільнено.

– Під моїм контролем досліджуються факти порушення присяги працівниками прокуратури, які розслідували кримінальні провадження

стосовно учасників акцій протесту, здійснювали нагляд за додержанням законів під час досудового розслідування цих проваджень чи звертали до суду й підтримували клопотання про застосування запобіжних заходів щодо учасників акцій. Людей могли брати під варту тільки через те, що на голові в них була каска, а на руках – запах бензину, – зауважив Олексій Баганець.

Наостанок він уточнив, що для ефективною взаємодії з інститутами громадянського суспільства при ГПУ вперше створено консультативну раду.

Реагуючи на критику Голови комітету, **перший заступник міністра внутрішніх справ Володимир ЄВДОКИМОВ** наголосив: наказом міністра Арсена Авакова всі призначені на посаду керівники управлінь міністерства внутрішніх справ мають статус виконавців обов'язків.

– Ми вперше проводимо відкритий конкурсний відбір кадрів на керівні посади, починаючи від начальників головних управлінь УМВС в областях і закінчуючи ректорами профільних вищих навчальних закладів. До кадрової комісії міністерства введено голову Люстраційного комітету при Кабінеті Міністрів Єгора Соболева, журналіста Юрія Бутусова, правозахисника Євгена Захарова, – підкреслив Володимир Євдокимов і акцентував, що вся інформація про претендентів на посади розміщується на веб-сайті відомства, а засідання кадрової комісії передусім обговорення кандидатури із громадськістю в регіонах. Зокрема, він розповів про конкурси на заміщення посад керівників УМВС у Волинській, Тернопільській, Івано-Франківській, Кіровоградській та інших областях.

Посадовець зауважив, що нині проти керівного складу органів внутрішніх справ відкрито 40 кримінальних проваджень, пов'язаних із корупційними проявами в системі органів внутрішніх справ.

– Можна довго говорити про боротьбу з корупцією, але без серйозного реформування органів внутрішніх справ ми цю проблему не розв'яжемо, – сказав Володимир Євдокимов, зауваживши, що в Міністерстві юстиції створена робоча група, яка займається комплексною реформою. В самому МВС наразі сформовано робочу групу з реформи міліції та відбувається її перетво-

рення на поліцію. Завдання – відповісти на ключові виклики: «мізерну мотивацію» внутрішнього складу бути чесними й порядними, мінімальний соціальний захист, абсолютно неконкурентна зарплата.

Насамкінець він визнав, що більшість названих Андрієм Кожем'якіним посадовців із сумнівною, на думку народного депутата, репутацією продовжують працювати в органах внутрішніх справ, хоча й у статусі в. о.

Перший заступник голови Державної прикордонної служби Павло ШИШОЛІН зауважив, що відомство оминула практика призначення на посади «людей з одного регіону».

– Нам удалося вижити в умовах, коли діяльність служби координувалася Міністерством внутрішніх справ, – покритикував він підпорядкування відомства МВС.

Також розповів про запровадження в службі систему загального тестування працівників. У 2013 році її пройшли більш як 7 тисяч осіб. Як наслідок, 32 людини були зняті з посади, 20 – переведені на нижчі посади та 22 – звільнені зі служби.

– Наші капітани, майори й прапорщики не здригнулися в той момент, коли треба було прийняти рішення – не випустити за кордон високопосадовців, які намагалися втекти з території України. Жоден із них не залишив Україну в офіційних пунктах пропуску, а зробив це через Крим в інші способи, – уточнив Павло Шишолін.

На відміну від інших посадовців здивував системним і відвертим аналізом стану справ **голова Державної пенітенціарної служби України Сергій СТАРЕНЬКИЙ**.

Спочатку розповів, що нині в службі працює 48 тисяч працівників, які опікуються понад 118 тисячами осіб, позбавлених волі, та 112 тисячами, що перебувають на обліку в кримінально-виконавчій інспекції. Він підкреслив: раніше служба внутрішньої безпеки не вела будь-якої системної боротьби з корупцією, не реагувала на ці порушення високопосадовцями відомства.

– Як наслідок, типовим портретом корупціонера пенітенціарної служби є прапорщик, який за 150 або 100 гривень заносить мобільний телефон до охоронюваної зони засудженому, – уточнив Сергій Старенький.

Нині керівництво служби зосереджено на таких напрямках боротьби з корупцією:

- дотримання законності у сфері постачання товарів та послуг для кримінально-виконавчої системи;

- запобігання зловживанням у питаннях, пов'язаних зі зміною правового статусу засуджених та ув'язнених (дострокове звільнення, звільнення через хворобу тощо);

- профілактика корупційних дій у сфері виробничої діяльності відомчих закладів, більшість із яких, зважаючи на збитковість, буде реорганізовано. («Пенітенціарна економіка є найбільш закритою для цивільного контролю, що є підґрунтям для штучного завищення показників виробничої діяльності, а також надання неправомірних пільг і переваг різним комерційним структурам», – зауважив голова відомства).

Щодо профілактики корупційних дій серед персоналу Сергій Старенький звернув увагу на мізерну заробітну плату працівників служби, яка становить для молодшого інспектора першого року служби аж 1450 гривень на місяць, а офіцера – 2100.

Заступник міністра доходів і зборів Володимир ХОМЕНКО повідомив, що нині це міністерство перебуває в процесі ліквідації, тож доводиться працювати «в ручному режимі», а на посади неможливо призначити нових людей.

За його словами, раніше вся діяльність міністерства спрямовувалася на збагачення так званої «сім'ї» Януковича. Нині ці різноманітні злочинні схеми намагаються «вивести на чисту воду».

Володимир Хоменко також розповів, що за дорученням уряду відомство готує законопроект про утворення служби фінансових розслідувань як органу центральної влади зі спеціальним статусом.

Член фракції ВО «Свобода» Юрій БУБЛИК розповів про практику кадрових призначень на Полтавщині.

- Ми вивели на полтавський майдан прокурора області, його громадськість сприйняла, й тільки на другий день він офіційно був представлений своєму трудовому колективу, – зазначив депутат-мажоритарник. Натомість головного міліціонера області призначили без відома громадськості.

- Я записався на прийом до міністра Авакова, висловлюю своє незадоволення, він каже: «А де я тобі кращого візьму?» – повідомив Юрій Бублик.

На думку парламентаря, для всіх регіонів України буде корисний полтавський досвід щомісячного звітування високопосадовців – голів обласних і районних держадміністрацій, прокурорів, місцевих керівників органів внутрішніх справ перед громадою на народному вічі.

- Я вірю, що ми не маємо мети сісти на збудовані «схеми», а прагнемо їх поламати, зробити прозорими та зрозумілими для громадськості владу й правоохоронні органи, адже не так давно слова «правоохоронні органи» й «корупція» були словами-синонімами, – зазначив Юрій Бублик.

- Ми говоримо про конкретних людей, про якісь ситуативні заходи, але в цій аудиторії дуже хотілося б почути про те, хто наш Каха Бендукідзе з комплексного реформування правоохоронної системи за досвідом Грузії? Назвіть мені людину, яка в нашій країні займається питаннями інтеграції світового досвіду, хто наш лідер антикорупційних реформ? – слушно запитав **голова громадської організації «Українська альтернатива» Володимир КУХАР**.

Він звернув увагу, що на слуханнях немає ні Першого віце-прем'єр-міністра Віталія Яреми, який координує силовий блок в уряді, ні хоча б його представника.

Голова профспілки атестованих працівників органів внутрішніх справ Анатолій ОНИЩУК підкреслив: на жаль, у системі МВС не працює принцип невідворотності покарання для керівників найвищого рівня, зокрема й за корупційні дії. На його думку, нині громадський контроль є одним із найважливіших чинників у боротьбі з корупцією.

В інших виступах звучали пропозиції створити робочу групу для розроблення навчального курсу із запобігання й протидії корупції та системи оцінки для співробітників сектору безпеки. Інший варіант – підготувати морально-етичні кодекси поведінки керівних працівників правоохоронних органів. Неодноразово лунали ідеї хоча б на перехідний період дати можливість профільному комітету Верховної Ради контролювати кадрові питання правоохоронних органів.

Найбільше промовців цікавило, що нині заважає міліції та прокуратурі перестати курирувати наркодилерів, проституцію, гральний бізнес. Хотіли побачити хоча б одну кримінальну справу проти працівника державтоінспекції.

Реагуючи на критику, **перший заступник міністра внутрішніх справ Володимир ЄВДОКИМОВ** погодився, що звіти «наживо» перед населенням – це обов'язкова умова повернення довіри до правоохоронних органів. Також пообіцяв звернути увагу міністра на осіб, професійні та моральні якості яких викликали сумніви в учасників слухань.

Він підкреслив: може навести «у трильйон разів» більше прикладів, які стосуються корупції, хабарів, потоків, схем, де були задіяні працівники міліції. Насамкінець представник МВС розлютив представників громадськості інформацією про на-

чебно негідну поведінку «Самооборони» в Межигір'ї, коли «машинами вивозили реліктові дерева разом із землею».

Примітно, що разом із першими особами силових відомств участь у заході проігнорували голова Люстраційного комітету при Кабінеті Міністрів Єгор Соболев та урядовий уповноважений з питань антикорупційної політики Тетяна Чорновол. Натомість відзначимо участь міжнародних експертів проектів Євросоюзу та Ради Європи з підтримки реформ у сфері юстиції в Україні, які запропонували високопосадовцям свої послуги.

За наслідками обговорення Комітет з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності доручив Верховній Раді прискорити розгляд законопроектів про Національне бюро антикорупційних розслідувань, про Національну службу боротьби з корупцією, про проведення люстрації та низки інших.

Кабінету Міністрів, зокрема, рекомендовано активізувати процес розроблення й затвердження Концепції реформування правоохоронних органів. А вже на її основі розробити та внести до Верховної Ради нові редакції проектів законів «Про міліцію (поліцію)», «Про оперативну-розшукову діяльність», «Про Службу безпеки України» та інші проекти, необхідні для завершення законодавчого процесу реформування. Також слід проаналізувати роботу уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції – Генпрокуратури, МВС і СБУ.

Профільний комітет поставив Генеральній прокуратурі, Міністерству внутрішніх справ, Державній пенітенціарній службі, Державній прикордонній службі, податковій міліції завдання вжити термінових заходів із підвищення якості кадрового забезпечення. Для цього за участю громадськості, представників Люстраційного комітету, урядового уповноваженого з питань антикорупційної політики необхідно провести добір та переатестацію всіх працівників правоохоронних органів для визначення їхніх професійних та морально-етичних якостей.

З урахуванням міжнародного досвіду слід розробити нові внутрішні та зовнішні критерії та методики оцінювання функціональної діяльності правоохоронних органів. Одним із основних критеріїв оцінки діяльності правоохоронних органів пропонується визначити громадську думку щодо якості їхньої роботи та рівня задоволення населення станом безпеки в країні та регіоні проживання.

Олексій СИЩУК.

Фото Миколи БЛОКОПИТОВА.